

Історія одягу з давніх часів до наших днів є ніби дзеркалом, в якому віддзеркалюється уся історія людства. Кожна країна, кожен народ в окремі періоди свого розвитку накладають свій відбиток, свої специфічні риси на одяг людей.

МОДА МИНУЛИХ ТИСЯЧОЛІТЬ

Мода епохи Людовика XIV (1638 - 1715)

З половини XVII століття панівний стан в моді став посідати французький двір короля Людовика XIV. Це період розквіту абсолютної монархії у Франції. Виявленням її в моді стала мода дворянська і королівська, продовжувачка моди іспанської, певна річ, пристосована до французьких смаків. Новий костюм виходив із старої конструкції маньєризму. Проте сувору геометрію іспанського убрання змінили ясні тони і фарби, змістовна наповненість, якась неясна складність крою. З цього часу французький смак і мода опанували всією Європою і не переставали володіти нею протягом цілих століть.

Мода барокко увела нові матеріали та прикраси, загальний вигляд костюма став зовсім іншим. І тут шовк і мереживо відтіснили оксамит і метал. Французька мода підкреслювала природні дані, тепер пишні форми замінили чітко стилізовані. Мода знову добивається реальності. Суворі форми іспанської маньєристичної моди були переможені, її контури стали більш переривисті, зникає «трикутник». Одяг стає дуже живописний. Його драпування враховує світло, тінь, блиск, рухи й загальну індивідуальність того, хто носить його; він пристосовується до того, кому призначається костюм.

Загальному вільному одягу відповідають і повільні плавні рухи, які вимагає складний церемоніал. У вільному убранні, що розвивається, втілюється фантазія, а разом із нею і прагнення до ексцентричності й розкоші.

В цю епоху костюм є настільки складний і декоративний, що, на перший погляд, неможливо розгледіти окремі його частини. Поряд з вправним кроєм мода того часу використовує різноманітні прикраси, що є під рукою – мережива, шнури, стрічки, облямівку та вишивку. Ці прикраси розшиваються по всьому одягу, який сам по собі виготовлений з візерунчастої парчі. Проте й цих прикрас виявляється не досить. Наприклад, шви рукавів та жилетів не зшиваються і надають можливість бачити розкішну натільну білизну, яка своєю красою суперничає із золотом вишитою парчею. Епоха барокко використовує також штучні ефекти й різноманітні матеріалізамінники. Типовою складовою частиною чоловічого одягу другої половини XVII століття став камзол, що називали *жюс-о-кор* (*just-au-corps*), який з'явився вже у першій половині XVII століття. На кінець століття камзол, виготовлений з парчі, багато вишитий та прикрашений золотими стрічками. Рукави, відгорнуті, як манжети, дають змогу бачити прикрашену сорочку, а відігнуті передні частини комзола –

спідній жилет, який подовжено до самих колін й прикриває вузькі брюки. Останні досягали лише колін, а далі було видно шовкові панчохи, найчастіше білі.

Близько 1640 р. у Франції з'явилися перші перуки, які залишили помітний слід в історії моди. Їхні завиті локони, спадаючи низько на плечі, помітно збільшували голову.

Перука, як вправне доповнення до костюма, виразно свідчить про достоїнства його володаря, увінчує вибраних світу цього. Вона увінчує модний силует і водночас – спонукає обожнювати государя або навіть дворянина, що носить її як знак світської влади.

На зламі сторіч перука набула пірамідальної форми й виготовлялася із світлого волосся.

На кінець XVII століття мода знову тяжіє до більшої стилізації й штучності. Живописні форми одягу застигають і стають нерухомими, жіноча спідниця знову підпирається залізними обручами.

Гладенку спадаючу спідницю середини століття тепер стали розрізати й піднімати по боках. Тому стало видно не лише спідню спідницю, а й підшивку верхньої спідниці. Змінився також і ліф сукні. Знову його стягнуто китовим вусом, зашнуровано й знову набув чотирикутний виріз. Передня частина ліфа, прикрашена мереживами, знову скоротилася до рівня талії. Вона називалася *планшетт* (*planchette*). Прикраса з мережива накривала виріз сукні, рукави й голову.

Жінки носили складні зачіски, що підтримувалися дротом, з яких спадали багаті мережива. Така зачіска мала назву «*а ля Фонтань*» (*a la Fontanges*). Вона зберігалася аж до смерті Людовика XIV.

В 40-х роках XVII століття модними стали також зачіски з локонами на лобі й скронях, що називалися гарсетт (*garcettes*). Сукні того часу шили, в основному, з парчі й шовку, що виготовляли у Франції, які заповнили тоді усі Європейські ринки. До Чехії французьку парчу ввозили як на кінець XVII століття, так і протягом усього XVIII століття, і там вона завжди була ознакою заможних.

Уяву про тодішні матеріали та ввезення модних товарів, їх виробництво та торгівлю ними можемо мати на ґрунті податкових повідомлень (які збереглися з осені 1684 р. по осінь 1687 р. у так званих пражських «пардонових податках»). З них випливає, що англійське сукно до Чехії привозили з Амстердама, брюссельське – з Лейпцига. Крім того, привозили червоне (пурпурне) та синє підкладкове сукно, а також інші модні в XVII столітті тканини з пряжі з тонкої козиної шерсті.

Окрім сукна і шерстяних тканин, з яких, в основному, виготовляли одяг для міщанства, у великій кількості за кордоном торговці купували і шовк. Особливо великий попит в Чехії був на будь-який ліонський шовк. Іноді з'являлися і голландські шовки, білі іспанські шовкові тканини поряд з іншими видами іспанського шовку. Привозили також мережива, чорні і білі, ручної роботи і тонкі, як волосина, шовкові. Різнокольорові, срібні та золоті. Були і вузькі дрібні мереживця. Ввезення мережив було вельми спеціалізоване. Так, з податкових записів видно, що одні торговці ввозили тільки чорні мережива і чорний флер, інші – лише білі.

Розмаїття стрічок було ще більшим, ніж мережив. Оскільки їх виробництвом у Чехії займалися тільки у місті Оломоуц на Моравії, то природно, що ввезення у країну стрічок, які були характерні для моди кінця XVII століття, було надто велике. І тут можна знайти найрізноманітніші види: стрічки шпалерні, срібні, вузькі та широкі, з модним візерунком, блискучі, кельнські й базельські, ліонські вузькі та широкі, переливчасті, срібно-атласні, наймодніші, вузькі та смугасті, атласні, подвійні тощо.

Мода барокко, підкреслюючи лінію, що «розвивається», потребує як можна більше стрічок, імовірно, навіть більше, ніж мода XVIII століття.

З модних доповнень ввозили – пояси, віяла, гудзики до костюмів, причому найрізноманітніших видів: шовкові, срібні, олов'яні та мідні. А також пряжки до черевиків, зазвичай срібні, торочки шовкові та срібні, рукавички суконні з підкладкою, шкіряні та шерстяні.

Підв'язки і корсети також закупували за кордоном готовими. Проте у більшому ступені з-за кордону надходило основна для модного одягу сировина – так званий китовий вус. А якщо взяти до уваги, що на корсет епохи барокко потрібен був цілий кілограм китового вусу, а на корсет для вітчизняного негліже. За французьким зразком, – півкілограма, то буде зовсім ясно, що ця потреба була величезна.

До модних доповнень належали також шейні хустини. Їх привозили з Гамбурга і Франкфурта. Звідти ж надходили хустки, призначені для села.

Рідше в Чехію привозили муфти, пір'я для капелюхів та пудру для волосся. Напудрування волосся було вже передбаченням XVIII століття.

Усі ці тканини та доповнення до одягу можна бачити на багатьох портретах дворян, написаних як художниками зі світовим ім'ям, так і їхніми провінційними наслідувальниками.

Франція була кумиром європейського дворянства, тому правилам доброго тону і моди, які вона диктувала, слідували не лише короновані особи та їхні наближені, а й провінційне дворянство, для якого французька мода також у всьому була взірцем.

Важко, проте усе-таки вірно, імітував французький двір і чеське дворянство, наприклад, моравський дворянський рід Коуниц. І хоча вони були дуже економні й ощадливі (батько докоряє сину за марнотратство і висловлює догану своєму grosмейстеру за те, що вони під час перебування у Франції дозволили собі купівлю нових літніх костюмів, незважаючи на те, що у них була достатня кількість вітчизняного одягу), усе ж свою резиденцію у Славкові на Моравії вони оформляють за прикладом Версаля, а позують вони ні більш ні менш, як французькому придворному художнику Людовика XIV Гіацинту Ріго. Поруч із «представницькими» портретами у замках збереглися цілі серії портретів алегоричних.

Тут же можна ознайомитися із жіночим гардеробом XVII століття з усіма варіаціями століття і на усі випадки життя. Це є сукні для прогулянок, для будуара, для бала, а також – з таким самим повним гардеробом для чоловіків та літніх жінок.

У період барокко для фантазії широко розкриті ворота, вона не так скована церемоніалом, як раніш.

Життя дворянства перетворилося на театральну п'єсу, яку слід було грати з раннього ранку до пізнього вечора.

Проте це була не проста розвага, цю – вартісну і виснажливу гру було спрямовано на підпорядкування собі решти, на зміцнення абсолютної влади, яку використовував насамперед французький король, за його прикладом, – й інші монархи, а після – вище і нижче дворянство.

